

โครงสร้างเนื้อหาการเรียนภาษาบาลี

พื้นฐานควรรู้ ก่อนเรียนบาลี

ธฤญเดชา ลิภา

3 พฤษภาคม 2560

โครงสร้างเนื้อหาการเรียนภาษาบาลี

ก่อนเรียนภาษาบาลี ผู้เรียนควรเข้าใจโครงสร้างเนื้อหาสิ่งที่จะเรียนก่อน วิธีนี้จะทำให้เรียนภาษาบาลีได้ง่าย เข้าใจเร็ว รู้จุดมุ่งหมายของการเรียนแต่ละเรื่อง ทำให้เชื่อมโยงเนื้อหาเป็นสนุกสนานและไม่เกิดความเบื่อหน่าย โครงสร้างเนื้อหาการเรียนภาษาบาลีโดยย่อต่อไปนี้ เหมาะสำหรับคนเริ่มเรียนภาษาบาลีทุกคน และวิธีการแนวนี้เหมาะกับการเรียนภาษาบาลีทุกหลักสูตรทุกสายคัมภีร์ เพียงแต่อาจมีการเติมเนื้อหามากน้อยกว่ากันเท่านั้น

โครงสร้างเนื้อหาที่ควรรู้ก่อนเรียน

๑. อักษรบาลีศึกษา/สัทญวาทาน/สมัญญวาทาน

๑. เรียนอะไร

ศึกษาเรื่องเสียง ตัวสัญลักษณ์แทนเสียง เครื่องมือสื่อสารพื้นฐานของมนุษย์ ที่ใช้บันทึกภาษาบาลี วัสดุ/สื่อ/พื้นผิวที่รองรับการจารึก เทคโนโลยีการถ่ายทอดและการจารึก การสืบทอด การปรับรูปแบบอักษรแต่ละยุค ตัวอักษรที่ใช้ศึกษา เช่น อักษรไทย ลาว ขอม โรมัน ฯลฯ

เนื้อหาที่พบได้ทั่วไป ความหมายของคำว่า “อักษรบาลีศึกษา/สัทญวาทาน/สมัญญวาทาน” จำนวนอักษร สระ พยัญชนะ วรรณค อวรรณค วรรณณะ ฐาน กรณฺ์ ปยตนะ มาตรา ทีฆะ รัสสะ โฆสะ อโฆสะ สติล ธนิต นิสสิต นิสัย สังโยค ฯลฯ

๒. พื้นฐานจำเป็นต้องมี

- พูดได้ อ่านได้ เขียนอักษรแบบใดแบบหนึ่ง เช่น ภาษาไทยได้ ก็เรียนได้แล้ว

๓. ความรู้เรื่องนี้ จะนำไปสู่

- ทุกเรื่องทุกเนื้อหาของการเรียนภาษาบาลีทั้งหมดต่อ ๆ ไป

๔. ทักษะหลังเรียนจบ

- เข้าใจพื้นฐานการสื่อสารของมนุษย์ การคิดสัญลักษณ์แทนเสียง การบันทึก

- เข้าใจระบบเสียง ระบบอักษรที่ใช้บันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้า

- จำอักษร วรรณค อวรรณค พยัญชนะที่สุตวรรณค ได้

หมายเหตุสำหรับผู้สอน เมื่อเรียนจบเนื้อหาอักษรบาลีศึกษาแล้ว ข้ามเนื้อหาสนธิไปก่อน ให้ไปสอนเนื้อหา นามก่อน เมื่อผู้เรียนได้แจกพทมาลาและฝึกแปลคำต่าง ๆ ได้สัก 1 การันต์/1 ลิงค์แล้ว ให้พักเรื่องนามไว้ชั่วคราว กลับมาสอนสนธิให้เข้าใจแล้วกลับไปเรียนนามต่อ-คราวนี้เน้นสอนวิธีทำตัวรูปคำนามและสอนเนื้อหา นามต่อไปจนจบ)

๒. สนธิ

๑. เรียนอะไร

ศึกษาวิธีการนำคำภาษาบาลีมาเชื่อมกัน การตัดบท การยียด การหด การซ้อนคำ การแปลงคำไปเป็นรูปต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ เช่น เพื่อให้คำกระชับขึ้นในการพูด การเขียน หรือทำให้เกิดสัมผัสในบทกลอน หรือเพื่อเล่นคำให้เกิดความแพรวพราวในงานต่าง ๆ

เนื้อหาที่พบได้ทั่วไป ความหมายของคำว่า “สนธิ” ประเภทสนธิ สรรสนธิ พยัญชนสนธิ นิคหิตสนธิ สนธิกิริโยปกรณ (เครื่องมือสนธิ) โลป อาเทศ อาคม วิการ ปกติ ทีฆะ รัสสะ สัญญูเคะ ตัวอย่างคำบาลีให้ฝึกตัดบทสนธิตามประเภทสนธิและตามวิธีของเครื่องมือทำสนธิต่าง ๆ ฯลฯ

๒. พื้นฐานจำเป็นต้องมี

-ความรู้เรื่องอักษรบาลีศึกษา/สัญญาวิธาน/สมัญญาภิธาน
-/ความรู้เรื่อง นาม อาขยาต กิตก์ สมาส ตัทธิต (ความรู้ในเรื่องสนธิจะถูกเติมเต็มมากขึ้นจะทำให้เข้าใจสนธิดียิ่งขึ้น เมื่อมีพื้นฐานพวกนี้แล้ว การเรียนบาลีอาจมีการสลับเนื้อหาไปมา เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย)

๓. ความรู้เรื่องนี้ จะนำไปสู่

- เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้วิธีทำตัวรูปคำนาม
- เป็นพื้นฐานสำคัญในการแยกองค์ประกอบคำในอาขยาต กิตก์ สมาส ตัทธิต
- เป็นพื้นฐานสำคัญในการแยกคำสำหรับการแปลภาษาบาลีในคัมภีร์ต่าง ๆ เช่น ธรรมบท

๔. ทักษะหลังเรียนจบ

- แยกประเภทสนธิได้

-รู้จักเครื่องมือทำสนธิและวิธีการสนธิแบบต่าง ๆ

-สามารถติดต่อบทสนธิต่าง ๆ ได้

๓. นาม

๑. เรียนอะไร

ศึกษา “นาม” คำที่เป็นชื่อเรียกของสิ่งต่าง ๆ ตามการตกลงร่วมกันของมนุษย์แต่ละกลุ่ม/ภาษา เพื่อให้สื่อสารกันได้, (กรณีภาษาบาลี) ศึกษาการผันรูป(แจกคำ/แต่งตัว/ทำตัว), คำนามอิงตามเกณฑ์ลิงค์-การันต์-วจนะ, ศึกษาการทำหน้าที่ของคำนามเมื่ออยู่ในตำแหน่งหนึ่ง ๆ ในประโยค (การก), วิธีการใช้คำนามในสถานการณ์ต่าง ๆ

เนื้อหาที่พบได้ทั่วไป ความหมายของคำว่า “นาม” ลักษณะคำนาม, การแบ่งประเภท-คำนามตามเกณฑ์ต่าง ๆ, นามนาม คุณนาม สัพพนาม, ที่มา/วิธีการสร้างคำนาม, วิภัติ 14 ตัว (เครื่องแจก/แต่งตัวคำนาม/บอกหน้าที่-บอกจำนวน-คำแปล), ลิงค์ของคำนาม(กลุ่มสังกัดของคำ) การันต์ (อักษรที่สุดของคำ), วจนะ (พจน์/บอกจำนวนแบบกว้างๆ), ปทมาลา (ตารางแม่แบบการผันรูป/แต่งตัวของคำนาม) สังขยา (ระบบคำนวณ คำที่ใช้นับ/ไม่มีการใช้ตัวเลขในภาษาบาลี เนื่องจากสมัยดั้งเดิม ภาษาย่อยทอดด้วยปากสู่ปาก จึงไม่ได้ใช้สัญลักษณ์ที่เป็นตัวเลข) ฯลฯ

๒. พื้นฐานจำเป็นต้องมี

-ความรู้เรื่องอักษรบาลีศึกษา/สัญญาวิธาน/สมัญญาวิธาน

-ความรู้เรื่องสนธิ

-/ความรู้เรื่องการก (จะเข้าใจ “หน้าที่ของคำนาม” และแปลคำนามได้ดียิ่งขึ้นเมื่อได้เรียนรู้เรื่องการกแล้ว)

๓. ความรู้เรื่องนี้ จะนำไปสู่

-เป็นพื้นฐานสำคัญของทุกเนื้อหาที่จะเรียนต่อไปข้างหน้า ได้แก่

กลุ่มปัจจัยในอภยศัพท์, อาขยาต (คำนามทำหน้าที่เป็นประธานของกิริยาอาขยาต-คำนามที่ทำหน้าที่กรรม/กรณะ/เหตุ/สัมปทานะ/อุปาทานะ/โอกาส ฯลฯ), กิตก์ (นาม-รูปวิเคราะห์ต่าง ๆ จะมีคำนามและคำสัพพนามในรูปวิเคราะห์ใช้จำนวนมาก),

กิตก์ (กิริยา-ที่ต้องนำมาแจกด้วยวิภัตตินามก่อนใช้งาน), สมาส (พื้นฐานสมาสเกือบทั้งหมดคือนาม-ลิงค์-การันต์-การก), ตัทธิธ (ในรูปวิเคราะห์ มีคำนามแทบทั้งนั้น) และการก (หากมีทักษะแจกรูปคำนามได้ จะแยกแยะการกได้ง่าย)

๔. ทักษะหลังเรียนจบ

- มีความคล่องแคล่วในการแจก/ผันรูป/แต่งตัวคำนามตามลิงค์-การันต์-วจนะ
- จำวิภัตติและคำแปลได้
- จำพจนานุกรมของคำนามแต่ละลิงค์-การันต์ได้

หมายเหตุสำหรับผู้สอน การสอนเรื่องนาม เมื่อผู้เรียนแจกพจนานุกรมและฝึกแปลคำนามต่าง ๆ ฝึกเข้าใจการกได้สัก 1 การันต์/1 ลิงค์แล้ว ยังไม่ต้องสอนทำตัวรูปคำนาม ให้พักเรื่องนามไว้ชั่วคราว ให้กลับไปสอนสนธิให้เข้าใจก่อนแล้วค่อยกลับมาเรียนนามต่อ-คราวนี้เน้นสอนทำตัวรูปคำนามเต็มทีและเรียนนามต่อไปจนจบ)

๔. อพยยศัพท์

๑. เรียนอะไร

ศึกษากลุ่มคำที่ไม่ผันรูป/ไม่แต่งตัวด้วยตามวิภัตตินาม มีรูปคำอย่างใดก็ปรากฏอย่างนั้น (อาจมีการปรับรูปไปบ้างในบางฐานะด้วยเหตุผลอื่น แต่ไม่ผันไปด้วยวิภัตตินาม)

เนื้อหาที่พบได้ทั่วไป ความหมายของคำว่า “อพยยศัพท์-อุปสัคค์, นิบาต, ปัจจัย” อุปสัคค์ 20 ตัว ตัวอย่างการใช้อุปสัคค์แต่ละคำ (เมื่ออยู่หน้าธาตุ-กิริยาอาขยาต/หน้าคำในกิตก์/สมาส/ตัทธิธ/หรืออยู่โดด ๆ เพียงลำพัง), นิบาต ประเภทต่าง ๆ การใช้คำนิบาตในสถานการณ์ต่าง ๆ, ปัจจัย (ในกลุ่มนาม ผสมกับคำนามแล้วใช้งานได้เลย) ฯลฯ

๒. พื้นฐานจำเป็นต้องมี

- อักษรบาลีศึกษา/สนธิ
- นาม (นามเดิม วิภัตติและคำแปล) จะทำให้เข้าใจเรื่องปัจจัยได้ดียิ่งขึ้น
- /อาขยาต กิตก์ สมาส ตัทธิธ (จะช่วยให้เข้าใจการใช้งานอุปสัคค์ได้ดียิ่งขึ้นเมื่อศึกษาหัวข้อเหล่านี้แล้ว)
- /เมื่อได้ศึกษาหลักการแปลบาลีและการกแล้ว จะทำให้เข้าใจคำประเภทนิบาตดียิ่งขึ้น

๓. ความรู้เรื่องนี้ จะนำไปสู่

-แปลภาษาบาลีได้ง่ายขึ้น

-เป็นพื้นฐานนำไปสู่การเรียน “อาขยัต กิตก์ สมาส ตัทธิต” ให้เข้าใจได้โดยง่าย

๔. ทักษะหลังเรียนจบ

-จำปัจจัยและคำแปลได้

-จำอุปสรรค 20 ตัวได้

-รู้จักนิบาตประเภทต่าง ๆ พร้อมคำแปล และวิธีการใช้งานในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

๕. อาขยัต

๑. เรียนอะไร

ศึกษาคำประเภท Action หรือกิริยาของคน สัตว์ สิ่งต่าง ๆ เช่น ยืน เดิน นั่ง นอน ฯลฯ
ศึกษาวิธีการสร้างคำกิริยาเพื่อใช้งานตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ศึกษาองค์ประกอบหลักของคำ
กิริยา (ธาตุ ปัจจัย วิภัติ) ศึกษารูปแบบประโยคภาษาบาลี, ศึกษาคำกิริยาเมื่อไปเกี่ยวข้องกับ
เนื้อหาของกิตก์ สมาส และตัทธิต

เนื้อหาที่พบทั่วไป ความหมายของคำว่า “อาขยัต” รู้จักธาตุ 200 ตัว ปัจจัย (และ
กลุ่มปัจจัยต่าง ๆ) ในอาขยัต วิภัติ 8 หมวด กาล บท วจนะ บุรุษ วาจก อาคม วิธีการ
ทำตัวรูปกิริยาอาขยัต ฯลฯ

๒. พื้นฐานจำเป็นต้องมี

-เนื้อหาที่อ่านหน้าทั้งหมดที่เรียนมาแล้ว

-นาม (เน้นคำนามกลุ่มที่ลงปฐมวิภัติ และศัพท์นามกลุ่มที่ลงปฐมวิภัติ)

-อุปสรรค 20 ตัว

-/การก (บางการก จะชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อได้เรียนรู้ธาตุและอุปสรรคแล้ว)

๓. ความรู้เรื่องนี้ จะนำไปสู่

-ช่วยให้แปลภาษาบาลีได้ง่ายขึ้น

- ช่วยในการเรียนรู้วิธีสร้างคำบาลี ตามวิธี “กิตก์ (นาม) สมามส ตัทธิต”
- ความรู้เรื่องธาตุและปัจจัย เป็นฐานให้เรียนรู้ กิตก์ (ทั้งกิริยา/นาม) ได้ง่ายขึ้นด้วย

๔. ทักษะหลังเรียนจบ

- จำวิภัตติอาขยาต 8 หมวดได้
- จำปัจจัยประจำหมวดธาตุและกลุ่มปัจจัยอื่น ๆ ได้
- รู้จักธาตุขั้นต่ำ 200 ตัว
- รู้จักวากทั้ง 5 ได้เป็นอย่างดี
- ทำตัวรูปกิริยาอาขยาตได้
- จำตัวอย่างปทมาลาของกิริยาได้ครบทุกหมวดวิภัตติ
- จำปทมาลากิริยาที่ใช้บ่อย ๆ ได้ (เน้นกลุ่ม หู ภู อส ธาตุ)
- เข้าใจ กาล วจนะ บุรุษ และอาคมในอาขยาตได้เป็นอย่างดี

หมายเหตุสำหรับผู้สอน เมื่อสอนอาขยาตจบแล้ว ให้ไปสอนกิริยากิตก์ก่อน เพื่อความต่อเนื่องในการทำความเข้าใจเรื่องธาตุ ปัจจัย วาก จบกิริยากิตก์แล้วค่อยเรียนนามกิตก์)

๖. กิตก์ (กิริยา)

๑. เรียนอะไร

ศึกษาคำกิริยาอีกรูปแบบหนึ่ง ศึกษาธาตุเพิ่มเติมอีก 100 ตัว (นำความรู้เดิมจากการเรียนอาขยาตมาเรียนต่อ) ศึกษาปัจจัยกิริยากิตก์ ศึกษาการนำคำกิริยากิตก์ไปแจกด้วยวิภัตตินาม (ก่อนจะนำไปใช้งานได้) ศึกษาวากและกาลของกิริยากิตก์ ศึกษาการใช้กิริยากิตก์ร่วมกับกิริยาอาขยาตในประโยคภาษาบาลี ศึกษารูปวิเคราะห์กิริยากิตก์ และศึกษากลุ่มคำอภัย-กิริยาที่ใช้บ่อยที่สุดในประโยคบาลีและไม่ต้องไปแจกด้วยวิภัตตินาม ศึกษาปัจจัยกิตก์ที่เป็นได้ทั้งนามและกิริยา ศึกษากิตก์ที่นำไปใช้ในสมามส ตัทธิต

เนื้อหาที่พบทั่วไป ความหมายของคำว่า “กิตก์/กิต” การแบ่งกลุ่มปัจจัยด้วยเกณฑ์ต่าง ๆ (จำนวนและลักษณะปัจจัยที่แตกต่างกันในหนังสือไวยากรณ์บาลีแต่ละสาย/หลักสูตร/เล่ม) กลุ่มปัจจัยที่พบใช้งานบ่อย กาล วาก และลิงค์ของกิริยากิตก์ ฯลฯ

๒. พื้นฐานจำเป็นต้องมี

- เนื้อหาก่อนหน้าทั้งหมดที่เรียนมาแล้ว
- ธาตุ 200 ตัวที่เคยศึกษามาแล้ว
- ปัจจัยประจําหมวดธาตุ
- วากของกิริยากิตก์
- พทมาลาของคํานาม ตามลิงค์และการันต์ทั้งหมด

๓. ความรู้เรื่องนี้ จะนำไปสู่

- ช่วยให้แปลภาษาบาลีได้ง่ายขึ้น
- ทำให้เข้าใจได้เร็ว เมื่อไปเรียนรู้วิธีสร้างคำด้วยวิธี “กิตก์ (นาม) สมาส ตัทธิต” ต่อไป

๔. ทักษะหลังเรียนจบ

- แปลคำกิริยากิตก์ได้ถูกต้องตามความหมายธาตุ ปัจจัย กาล วาก
- จำปัจจัยในกลุ่มกิริยากิตก์ได้ อย่างน้อย 10 ตัว
- แยกแยะความแตกต่างระหว่างกิริยาอาขยตกับกิริยากิตก์ได้
- เข้าใจการใช้กิริยาอาขยตและกิริยากิตก์ร่วมกันในประโยคบาลี

๗. กิตก์ (นาม)

๑. เรียนอะไร

ศึกษาวิธีการสร้างคำขึ้นใช้ในอีกรูปแบบหนึ่ง โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ ธาตุกับ ปัจจัย (เมื่อได้คำสำเร็จขั้นต้นแล้ว นำไปแจกพทมาลาด้วยวิภัตตินามตามลิงค์และการันต์ ของคํานั้น ๆ), ศึกษาปัจจัยนามกิตก์, รูปแบบการวิเคราะห์(แยกย่อย)รากของคำโดยการตั้ง วิเคราะห์, ศึกษาอัญญบท (บทอื่นที่เติมเข้ามาในการวิเคราะห์), ศึกษาลักษณะรูป (อิงตาม วากของส่วนวิเคราะห์), ศึกษาแผนผังการตั้งวิเคราะห์, ศึกษาสาธนะทั้ง 7, ศึกษาวิธีการ แปลคำบาลีให้เหมาะสมตามการวิเคราะห์ ฝึกวิเคราะห์คํานามที่สร้างจากกิตก์

เนื้อหาที่พบทั่วไป ความหมายของคำว่า “กิตก์/กิต” ธาตุ ชนิดและกลุ่มของปัจจัยในนามกิตก์ รูป สาธนะ การวิเคราะห์ตามรูปและสาธนะต่าง ๆ การนำคำไปแจกด้วยวิภัตตินาม การนำคำที่ได้ไปใช้เป็นคำนามในแบบต่าง ๆ ฯลฯ

๒. พื้นฐานจำเป็นต้องมี

- เนื้อหาก่อนหน้าทั้งหมดที่เรียนมาแล้ว
 - ธาตุ 300 ตัวที่เคยศึกษามาแล้ว
 - ความแม่นยำในกิริยาอาขยาต เพื่อการวิเคราะห์คำ
 - ความชำนาญในศัพท์นามคือ ย ต เอต อิม เพื่อการวิเคราะห์คำ
 - ความคล่องแคล่วในลิงค์ การันต์ และปทมาลาของคำนาม
- /การก

๓. ความรู้เรื่องนี้ จะนำไปสู่

- เข้าใจรากที่มาของคำนามต่าง ๆ
- แปลภาษาบาลีได้หลากหลายนัย
- ทำให้เข้าใจได้เร็ว เมื่อไปเรียนรู้วิธีสร้างคำตามวิธี สมาส และ ตัทธิศต ต่อไป

๔. ทักษะหลังเรียนจบ

- วิเคราะห์คำนามต่าง ๆ ได้ (ธาตุ ปัจจัย สาธนะ)
- แปลชื่อบุคคล ฉายาพระ ชื่อสถานที่ต่าง ๆ ได้
- เลือกใช้คำบาลีได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ
- สามารถตั้งชื่อ-นามสกุลให้บุคคลต่าง ๆ และสถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีหลักการ

๘. สมาส

๑. เรียนอะไร

ศึกษาวิธีการสร้างคำภาษาบาลีอีกรูปแบบหนึ่ง โดยการนำคำบาลีตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาต่อเป็นคำเดียวกัน ศึกษาวิธีการทำสมาสแบบต่าง ๆ และการนำบทสำเร็จของสมาสไปใช้งานในฐานะต่าง ๆ ฝึกวิเคราะห์คำสมาส

เนื้อหาที่พบทั่วไป ความหมายของคำว่า “สมาส” หน้าที่ของสมาส ลักษณะสมาส ประเภทสมาส ชื่อสมาส (ชื่อเรียกสมาส อาจต่างกันบ้างในตำราไวยากรณ์บาลีต่าง ๆ) ประเภทของคำที่นำมาสมาสกัน ลิงค์ของสมาส อัญญาบท สมาสท่อน ฯลฯ

๒. พื้นฐานจำเป็นต้องมี

- เนื้อหาก่อนหน้าทั้งหมดที่เรียนมาแล้ว
- ความชำนาญในปทมาลาของค่านามทุกลิงค์-การันต์
- กิริยาภิกถ์/อาชยาต
- นิบาต เช่น จ, วา, น และ อุปสัคค์ทั้งหมด
- /การก
- /ตัทธิต (บางสมาส เมื่อได้เรียนตัทธิตแล้ว จะทำให้เข้าใจสมาสได้ดียิ่งขึ้น)

๓. ความรู้เรื่องนี้ จะนำไปสู่

- การแปลภาษาบาลีได้อย่างถูกต้องตามประเภทของสมาสต่าง ๆ และสามารถพลิกแพลงรูปแบบการแปลภาษาบาลีได้หลายแนว

- การสร้างคำ โดยลดคำ หรือการทำคำศัพท์ให้ยาวขึ้น เพื่อประโยชน์ทางการสื่อสารในรูปแบบทั้งร้อยแก้วและบทกลอน

๔. ทักษะหลังเรียนจบ

- สามารถวิเคราะห์คำสมาสชนิดต่าง ๆ ได้
- แปลชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ต่าง ๆ ได้
- เลือกใช้คำบาลีได้เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ
- สามารถตั้งชื่อ-นามสกุลให้บุคคลต่าง ๆ และสถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีหลักการ

๙. ตัทธิต

๑. เรียนอะไร

ศึกษาวิธีการสร้างคำภาษาบาลีอีกรูปแบบหนึ่ง ศึกษาการนำคำมารวมตัวกับปัจจัยเป็น

คำใหม่ ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ในกลุ่มศัพท์ิต ฝักวิเคราะห์คำศัพท์ิต

เนื้อหาที่พบทั่วไป ความหมายของคำว่า “ศัพท์ิต” ประเภทคำที่นำมาสร้างเป็นคำศัพท์ิต ปัจจัยศัพท์ิต ประเภทศัพท์ิต การวิเคราะห์คำ การกำหนดประเภทนามของศัพท์ิต การนำคำศัพท์ิตไปแจกด้วยวิภัตตินาม อนุพันธ์ต่าง ๆ ศัพท์ิตที่ไม่ต้องลงวิภัตตินาม อัญญา-บท (ชื่อศัพท์ิตในคัมภีร์ไวยากรณ์บาลีต่าง ๆ อาจเรียกชื่อต่างกันและจัดกลุ่มต่างกัน) ฯลฯ

๒. พื้นฐานจำเป็นต้องมี

- เนื้อหาก่อนหน้าทั้งหมดที่เรียนมาแล้ว
- ความชำนาญในพจนานุกรมของค่านามทุกสิ่ง-การันต์
- กิริยาภิกตัก/อาชยาต
- นินบาตต่าง ๆ
- /การก
- ความคล่องแคล่วในเรื่องสังขยา
- สมาส

๓. ความรู้เรื่องนี้ จะนำไปสู่

- การแปลบาลีได้อย่างถูกต้องตามศัพท์ิตประเภทต่าง ๆ และสามารถพลิกแพลงรูปแบบการแปลภาษาบาลีได้หลายแนว
- การสร้างคำ เปลี่ยนรูปคำ เปลี่ยนท้ายคำเพื่อประโยชน์ทางการสื่อสารตามวิธีของศัพท์ิต

๔. ทักษะหลังเรียนจบ

- สามารถแยกคำศัพท์ิตต่าง ๆ ได้
- แปลชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ต่าง ๆ ได้
- เลือกใช้คำบาลีได้เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ
- สามารถตั้งชื่อ-นามสกุลให้บุคคลต่าง ๆ และสถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีหลักการ

๑๐. การกร (วากยสัมพันธ์-สัมพันธ์มคธ/สัมพันธ์ไทย)

๑. เรียบอะไร

ศึกษา “หน้าที่” ของคำนามที่แต่งตัวด้วยวิภัตินามแล้วว่าทำหน้าที่เป็นอะไรในประโยคหรือเมื่อเรียงอยู่ในตำแหน่งนั้น ๆ ศึกษาความเกี่ยวข้องกันของคำในประโยค ทั้งคำนาม กิริยา นิบาต ปัจจัย อุปสรรคต่าง ๆ

เนื้อหาที่พบทั่วไป ความหมายของคำว่า “การกร” หน้าที่ของคำนามแต่ละคำเมื่อลงวิภัติแล้ว เช่น กัตตา สยกัตตา เหตุกัตตา อนภิตกัตตา ลิงคัตถะ วิเสสนะ กัมมะ อัจฉนตสังโยคะ การิตกัมมะ กัมมปฺปวงนียะ กรณะ เหตุวัตถะ การณัตถะ สัมปทานะ อปาทานะ สามีสัมพันธะ โอกาสะ/อิกรณะ นิमितตสัตตมี กาลสัตตมี นิทธารณะ ลักขณะ อนาทระ อาลปนะ สหัตถตติยา หน้าที่คำกิริยา หน้าที่อุปสรรค นิบาต ต่าง ๆ ชื่อเรียกสัมพันธ์นิบาตต่าง ๆ (พร้อมความหมาย) ชื่อเรียกสัมพันธ์คำกิริยาต่าง ๆ (พร้อมความหมาย) ฯลฯ

๒. พื้นฐานจำเป็นต้องมี

- วิภัตินามและคำแปล
- ปหมาลานาม
- อุปสรรค นิบาต ธาตุ
- คำกิริยาทั้งหมด

๓. ความรู้เรื่องนี้ จะนำไปสู่

- ความเข้าใจการทำหน้าที่ของคำทุกประเภทในประโยคภาษาบาลี
- ความเข้าใจการเรียงคำบาลีในรูปแบบต่าง ๆ/การทิ้งคำให้หายไปในประโยคบาลี
- ความเข้าใจเรื่องการแปลภาษาบาลี
- ช่วยให้เรียนรู้เรื่องคำนาม อาขยาด กิตก์ สมาส ตัทธิธ อุปสรรค นิบาต เข้าใจได้ง่าย

๔. ทักษะหลังเรียนจบ

- เข้าใจการทำหน้าที่ของคำทุกประเภทในประโยคภาษาบาลี
- เข้าใจการเรียงคำบาลีในรูปแบบต่าง ๆ/การทิ้งคำให้หายไปในประโยคบาลี
- แปลภาษาบาลีได้ง่าย/มีทักษะในการใช้ภาษาบาลีอย่างตรงจุดมุ่งหมาย

หมายเหตุสำหรับผู้สอน การทบทวนสามารถสอนแทรกได้ทันทีเมื่อผู้เรียนได้เรียนเนื้อหา คำนาม ได้ฝึกแจกประเภท มาลา และ ฝึกแปลคำนาม ต่าง ๆ แล้ว, สอนการขยายเพิ่มเติมอีกเมื่อเรียนอุปสรรค นินาต และเมื่อได้เรียน กิริยา และสอนเต็มรูปแบบเมื่อแปลบาลีประโยคยาว ๆ ที่มีคำประเภทต่าง ๆ ตามเนื้อหาข้อ ๑-๑๐ ครบถ้วน)

๑๑. การแปลบาลี

๑. เรียนอะไร

ศึกษาหลักการแปลภาษาบาลี การแปลบาลีเป็นบาลี การแปลบาลีเป็นไทย การแปลไทยเป็นบาลี รูปแบบการแปลต่าง ๆ การแปลเพื่อจุดมุ่งหมายต่าง ๆ การแปลเพื่อสื่ออารมณ์ การแปลเพื่อความบันเทิง การแปลเพื่อสอบ

เนื้อหาที่พบทั่วไป (กรณีแปลบาลีเป็นไทย) การแปลยกศัพท์ การแปลโดยพยัญชนะ การแปลโดยอรรถ ลำดับการแปล การแปลประโยคชนิดต่าง ๆ ย-ต เสยยสิทธิ์ ทฎฐพพิ ยถาห สัญญ-สัญญา วิวริยะ-วิวรรณะ ลักษณะ อนาทร กินติ, กิมงคฺ ปน, ปเคว, โก ปน วาโท, วุตตฺ โหติ ฯลฯ การแปลพหูพจน์ ตัวอย่างการแปลแบบต่าง ๆ การแปลสำนวนบาลี สำนวนพระวินัย สำนวนพระสูตร สำนวนอรรถกถา การแปลคาถา แปลแก้อรรถ ศึกษาคำบาลีไทย การทับศัพท์คำไทย ฯลฯ

๒. พื้นฐานจำเป็นต้องมี

- ความรู้ทางไวยากรณ์ที่เรียนมาทั้งหมด
- ความรู้เรื่องศัพท์เฉพาะทางต่าง ๆ (ที่ได้จากตำราประเภทพจนานุกรม)

๓. ความรู้เรื่องนี้ จะนำไปสู่

- แปลภาษาบาลีได้ด้วยตนเอง
- มีความสามารถในการแปลภาษาบาลีเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ

๔. ทักษะหลังเรียนจบ

- รู้ลำดับการแปลบาลี
- มีทักษะในการแปลบาลี
- ศึกษาเรียนรู้ภาษาบาลีในคัมภีร์ต่าง ๆ ด้วยตัวเองได้เป็นอย่างดี

หมายเหตุสำหรับผู้สอน การสอนแปลบาลี ควรสอนแปลแบบสะสมมาเรื่อย ๆ ตั้งแต่แจกปทมาลา คำนาม แล้ว เพิ่มแบบฝึกหัดแปลให้มากขึ้นเมื่อได้เรียนอาขยาต นำตัวอย่างการแปลนิบาตในประโยคต่าง ๆ มาให้นักศึกษาฝึกหัด และสอนแปลเต็มระบบเมื่อเรียนเนื้อหาที่ทึบจบแล้ว)

๑๒. พจนานุกรม

๑. เรียนอะไร

ศึกษาดำராประเภทรวมคำศัพท์ เช่น พจนานุกรม อภิธาน สัทธานุกรมต่าง ๆ พจนานุกรมธาตุ ตำรารวมหมวดคำศัพท์ คำนามเฉพาะเรื่องต่าง ๆ ศึกษาทั้งฉบับบาลี-ไทย ไทย-บาลี และฉบับบาลีล้วน (เท่าที่หาได้)

เนื้อหาที่พบทั่วไป คำบาลีที่เป็นชื่อเรียกบุคคล สถานที่ สิ่งของ ภาวะ อាកาร สภาพ ลักษณะต่าง ๆ และศึกษาลิงค์ของคำนั้น ๆ, ธาตุต่าง ๆ พร้อมความหมายและตัวอย่างรูปที่ใช้, รูปแบบการจัดเรียงคำของตำราประเภทพจนานุกรมแต่ละเล่ม (เช่น เรียงขึ้นต้นด้วยสระ-พยัญชนะ/เรียงอิงเกณฑ์อักษรที่สุดของคำ รัสสะ-ทีฆะ-พยัญชนะ ฯลฯ) สัญลักษณ์ คำย่อต่าง ๆ ในตำราประเภทพจนานุกรม ฯลฯ

๒. พื้นฐานจำเป็นต้องมี

- อ่านไทย เขียนไทยได้ (กรณีใช้พจนานุกรมไทย)
- ศึกษาไปพร้อม ๆ กันได้ ขณะกำลังศึกษาเนื้อหาไวยากรณ์อื่น ๆ อยู่

๓. ความรู้เรื่องนี้ จะนำไปสู่

- รู้คำศัพท์นาม ศัพท์นามเฉพาะ คำกิริยา และธาตุบาลีกว้างขวาง
- มีความสามารถในการแปลบาลีได้ง่าย
- เลือกคำไปใช้ได้หลากหลาย

๔. ทักษะหลังเรียนจบ

- ค้นคว้าหนังสือตำราภาษาบาลีได้ง่าย
- มีทักษะในการเลือกใช้คำและการแปล
- ศึกษาเรียนรู้ภาษาบาลีด้วยตัวเองได้เป็นอย่างดี

หมายเหตุ การค้นคว้าพจนานุกรม ควรเริ่มได้ตั้งแต่เรียนนามแล้วและควรเปิดค้นคว้า ตรวจสอบเรื่อย ๆ)